

OZNAČEVANJE EKOLOŠKIH ŽIVIL

Označba živila je vsaka pisna in slikovna informacija, ki je dana potrošniku na mestu nakupa. Sem sodijo označbe in informacije na živilu oziroma na mestu prodaje, ki so vezane na izdelek (npr. označevalci, plakati, obvestila, prospekti). Označbe morajo biti na vidnem mestu, zlahka razumljive, čitljive, neizbrisne in v slovenskem jeziku.

Na označbah predpakiranih* živil morajo biti:

- ime živila,
- neto količina,
- rok uporabnosti in
- odstotek alkohola v istem vidnem polju.

Nepredpakirana živila morajo biti označena na označevalcih ob živilih. Način označevanja mora biti tak, da potrošnik prepozna kateremu živilu je namenjena določena označba.

Pri označevanju ekoloških živil se upoštevajo določila Uredbe Sveta (ES) 834/2007 in Uredbe Komisije (ES) 889/2008 ob upoštevanju vseh veljavnih predpisov za označevanje živil: Pravilnika o splošnem označevanju predpakiranih živil U.I. RS št. 50/2004 z dopolnitvami, Pravilnika o splošnem označevanju živil, ki niso predpakirana U.I. RS št. 28/2004, Pravilnika o označevanju hranilne vrednosti živil U.I..RS št. 60/2002.

Za posamezne skupine živil se pri označevanju upoštevajo tudi določila veljavne zakonodaje za posamezne skupine živil pri čemer je največ dodatnih določil na področju označevanja živil živalskega izvora (n.pr. Pravilnik o označevanju govejega mesa, U.I.RS, št.54/2009 in drugi pravilniki).

*Definicija predpakiranega živila, U.I. RS 50/2004, Pravilnik o splošnem označevanju predpakiranih živil, člen 2 (druga alineja), citirano: "Predpakirano živilo je vsako posamezno živilo, ki je v prometu namenjeno končnemu potrošniku in obratom javne prehrane v embalaži, v katero je vnaprej pakirano, preden je dano v promet, ne glede na to, ali embalaža v celoti ali le delno obdaja živilo, vendar v vsakem primeru na tak način, da vsebine ni mogoče spremeniti brez odprtja ali spremembe embalaže."

1. Označevanje imena ekološkega živila

Kaj je ime živila?

Ime živila je določeno s predpisi za posamezne vrste živil (sadni sok, sadni nektar, jogurt, hrenovka,...). Če ime izdelka v veljavni zakonodaji ni predpisano, je dovoljeno uporabiti ime, ki je v Sloveniji običajno, lahko pa se uporabi tudi opisno ime, ki potrošnika ne sme zavajati (n.pr. kremna rezina, sadne kroglice).

Uporabljajo se lahko tudi blagovne znamke ali domišljajska imena, vendar le pod pogojem, da so navedena ob navedbi pravega imena živila.

Dodatne zahteve pri označevanju ekoloških živil

Imenu ekološkega živila je potrebno dodati oznako ali ekološko ali bio ali eko skladno z Uredbo Sveta (ES) 834/2007, člen 23. Če je živilo sestavljeno zgolj iz ene sestavine ali so vse sestavine ekološke, je primeren način označevanja tudi, da imenu živila pripišemo: "iz ekološke pridelave".

Ekološka živila se označujejo kot eko, ekološka, bio, če vsebujejo najmanj 95% sestavin kmetijskega izvora ekoloških, ostalih 5% je iz liste dovoljenih sestavin Uredbe Komisije 889/2008 in so živila izdelana po postopkih skladnih z določili uredb za ekološko kmetijstvo.

Živila z manj kot 95% ekoloških sestavin kmetijskega izvora se ne označujejo kot ekološka (eko, bio), niti ni ob imenu dovoljeno napisati, da vsebujejo ekološke sestavine.

2. Označevanje sestavin ekološkega živila

Označevanje sestavin živil je opredeljeno v Pravilniku o splošnem označevanju predpakiranih živil, U.I. RS št. 50/2004, členi od 12 do 19.

Navedba sestavin v primerih, ko živilo vsebuje zgolj eno sestavino in je prodajno ime enako imenu sestavine ali je iz prodajnega imena razvidno, da vsebuje le eno sestavino (primer maslo), ni obvezna.

Vsa sestavljena živila morajo imeti na označbi naveden seznam sestavin.

Na seznamu sestavin morajo biti po padajočem količinskem vrstnem redu navedene vse sestavine, ki so prisotne v končnem živilu vključno z vodo in aditivi.

Če je sestavina navedena v imenu izdelka ali s sliko prikazana na embalaži, je obvezna tudi navedba količine te sestavine.

Aditivi morajo biti navedeni z kategorijo v katero aditiv spada in navedbo imena ali E številke aditiva (Pravilnik o aditivih za živila, U.I. RS št. 43/2004 z dopolnitvami).

Sestavine, ki lahko povzročajo alergijo, morajo biti navedene v seznamu sestavin ali pa v imenu izdelka.

Pri označevanju sestavin ekoloških živil se poleg zgoraj navedenih zahtev upošteva še:

- ekološke sestavine so na deklaraciji označene na način, da se na seznamu sestavin navede tudi ekološki status sestavin tako, da se označi sestavino z zvezdico čemur sledi obrazložitev zvezdice ali ob sestavino napiše oznako eko ali ekološka ali bio;
- če živilo vsebuje manj kot 95% ekoloških sestavin kmetijskega izvora, se živilo v imenu ne označi kot ekološko, ekološki status sestavine se označi zgolj v sestavinah živila, kjer se navede tudi delež ekološke sestavine kmetijskega izvora glede na vsebnost skupnih sestavin kmetijskega izvora;
- proizvodi iz lova in ribolova se ne označujejo kot ekološki, vendar so na seznamu sestavin lahko

označene ekološke sestavine kmetijskega izvora.

3. Označevanje datuma uporabe in označba serije (lota)

Datum in/ali lot ekoloških živil se označujeta skladno s predpisi za neekološka živila (Pravilnik o splošnem označevanju predpakiranih živil U.I. RS 50/2004, členi 25 do 30).

Z upoštevanjem vseh veljavnih predpisov za označevanje roka uporabnosti in lota živila se zadosti tudi veljavnim predpisom za ekološka živila.

Rok uporabnosti živil se označuje z:

- navedbo „uporabno najmanj do“ za živila, ki niso mikrobiološko hitro kvarljiva;
- navedbo:“ porabiti do“ za živila, ki so mikrobiološko hitro pokvarljiva.

Besedam v navednicah sledi datum sestavljen iz dneva, meseca in leta ali podatek, kje na embalaži je datum naveden. Za živila, ki so uporabna več kot 3 mesece je dovolj navedba meseca in leta, za živila, ki so uporabna dlje kot 18 mesecev pa zadostuje navedba leta.

Navedba roka uporabnosti oziroma lota ni obvezna za živila kot so sveže sadje, zelenjava, kruh in pecivo, ki se običajno zaužijejo v 24 urah po izdelavi.

Označevanje serije ali lota je obvezno kadar ni naveden rok uporabnosti z dnevom, ampak zgolj z mesecem in letom. Za serijo (lot) se šteje enota živila, ki je izdelana pod enakimi pogoji.

Serija (lot) mora biti označena jasno in vidno s črko L in številko serije.

Kadar ima živilo zgolj rok uporabnosti, brez navajanja lota, je celotna serija živila izdelana v navedenem datumu en lot (izdelana pod enakimi pogoji).

Za označbo lotov (serij) ekoloških živil živalskega izvora je potrebno upoštevati dodatna določila, ki veljajo za živila živalskega izvora:

- na označbi na živilu (nepakirano ali predpakirano goveje in prašičje meso) ali na vidnem mestu v prodajnem prostoru mora biti identifikacijska številka ali referenčna številka ali koda živali.

Poleg tega mora biti živilo živalskega izvora označeno z:

- številko odobritve obrata, kjer se je živilo predelalo in pakiralo (ovalni znak).

4. Označevanje proizvajalcev ekoloških živil

Na označbo živila je potrebno navesti ime in naslov izdelovalca živila ali tistega, ki živilo pakira ali prodaja in ima sedež v eni od držav članic Skupnosti (Pravilnik o splošnem

označevanju predpakiranih živil, U.I. RS št. 50/2004, člen 32).

Za živila izdelana izven Evropske Unije je potrebno navesti naziv in naslov prodajalca živila v EU in naziv države v kateri je bilo živilo izdelano.

Za živila trgovskih blagovnih znamk, tudi ekološka, zadostuje, da se navede naziv in sedež prodajalca, pri čemer se za ekološka živila priporoča tudi navedba proizvajalca, ki živilo izdeluje, ker mora skladno z veljavnimi predpisi za ekološko pridelavo biti navedena šifra kontrolne organizacije, ki nadzira izdelavo ekološkega živila.

5. Označevanje šifre kontrolne organizacije

Na označbi ekološkega živila se navede šifra kontrolne (nadzorne) organizacije, ki je izvedla nadzor zadnje faze pridelave oziroma postopka priprave ekološkega živila.

Šifra Inštituta za kontrolo in certifikacijo v kmetijstvu in gozdarstvu Maribor (kratko Inštitut KON-CERT Maribor) je **SI-01-EKO**.

Certificirana in posledično tudi označena s šifro kontrolnega organa morajo biti tudi živila, ki vsebujejo manj kot 95% kmetijskih sestavin ekološkega izvora in imajo med sestavinami navedene ekološke sestavine.

V primerih ekoloških živil trgovskih znamk se na deklaraciji ekološkega živila navede šifra kontrolne organizacije, ki nadzira postopek priprave živila in šifra kontrolne organizacije, ki nadzira trgovca, lastnika blagovne znamke, če sta nadzorni (kontrolni) organizaciji različni.

6. Označevanje porekla ekoloških živil

Pri navajanju porekla živil se upošteva Pravilnik o splošnem označevanju predpakiranih živil, U.I.RS št. 50/2004, člen 33, citirano: "Podatek o kraju ali državi porekla je obvezen le v primeru, če bi izpustitev tega podatka lahko končnega potrošnika zavedla glede pravega porekla živila."

Pri označevanju živil živalskega izvora se upošteva veljavna zakonodaja za področje označevanja živil živalskega porekla. Za goveje in prašičje meso je obvezna navedba porekla rojstva, porekla reje in porekla zakola. Za živali, ki so bile rojene, rejene in zaklane v isti državi, je navedba lahko dana kot "Poreklo: (ime države)".

Za ekološka živila se upošteva tudi Uredba Sveta (ES) 834/2007, člen 24 (1)(c), kjer je navedeno, da je potrebno od 1.7.2010 navesti poreklo ekoloških sestavin kmetijskega izvora in sicer:

- „Kmetijstvo EU“, če so bile surovine kmetijskega izvora pridelane v EU,
- „Kmetijstvo izven EU“, če so bile surovine kmetijskega izvora pridelane v tretjih državah,
- „Kmetijstvo EU/izven EU“, če je bil del surovin pridelan v Skupnosti, del pa izven Skupnosti.

Omemba EU ali izven EU se lahko nadomesti ali dopolni z imenom države, če so bile vse surovine kmetijskega izvora iz katerih je sestavljen proizvod, pridelane v tej državi.

Glede zgoraj navedene omembe „EU“ ali izven „EU“, se lahko majhne količine po teži sestavin zanemarijo, če skupna količina zanemarljivih sestavin ne presega 2% skupne količine po teži surovin kmetijskega izvora.

Navedba porekla surovin mora biti na označbi v istem vidnem polju kot je logotip skupnosti.

7. Uporaba logotipov za označevanje ekoloških živil

Ekološka živila izdelana v Sloveniji morajo do 1.7.2010 imeti na označbi državni znak ekološki. Po tem datumu bo predvidoma uporaba državnega ekološkega znaka prostovoljna (povzeto iz osnutka Pravilnika o ekološki pridelavi in predelavi kmetijskih pridelkov oziroma živil).

Državni zaščitni znak ekološki podeljuje MKGP, Dunajska 22, 1000 LJUBLJANA na podlagi vloge pridelovalca oz. predelovalca kmetijskih pridelkov oz. živil, pridelanih oz. proizvedenih v RS.

Vloga mora vsebovati:

- identifikacijske podatke o vlagatelju (ime in priimek oz. firma, naslov oz. sedež s hišno številko in enotno matično številko občana oz. matična številka),
- ime kmetijskega pridelka oz. živila, za katerega vlagatelj zaproša za zaščitni znak,
- dokazila, da izpolnjuje pogoje, predpisane v Pravilniku o zaščitnem znaku za označevanje kmetijskih pridelkov oz. živil (UL RS, 58/01); dokazilo je v tem primeru certifikat.

Od 1.7.2010 bo na označbah obvezna uporaba evropskega ekološkega znaka.

Dovoljeno je tudi dodatno označevanje z zasebnimi zaščitnimi znaki.

8. Označevanje hranilne vrednosti ekoloških živil

Za označevanje hranilne vrednosti ekoloških živil veljajo enaka določila kot za vsa živila, opredeljena so v Pravilniku o označevanju hranilne vrednosti živil U.I.RS št.60/2002. Označevanje hranilne vrednosti živila je obvezno, kadar se

proizvajalec na označbi, predstavitvi ali oglaševanju sklicuje na posebno hranilno vrednost živila (bogato z vitamini, nizkoenergijsko, visoka vsebnost vlaknin,...).

9. Pogoji shranjevanja ekoloških živil

Kot na označbah vseh živil je tudi na označbah ekoloških živil potrebno navesti pogoje shranjevanja, če so bistveni za uporabnost, varnost oziroma senzorično živila (n.pr. navedba temperature hranjenja za ekološko mleko).

10. Navodila za uporabo

Kot na označbah vseh živil je tudi na ekoloških potrebno navesti navodilo za uporabo ekološkega živila v primeru, da potrošnik brez tega podatka ne bi mogel pravilno uporabiti živila (n.pr. navodilo za redčenje ekološkega sadnega sirupa).

11. Prepovedane označbe ekoloških živil

Za ekološka živila je predpis glede prepovedanih označb enak kot za vsa živila, Pravilnik o splošnem označevanju predpakiranih živil, U.I.RS št. 50/2004, člen 4. Prepovedano je navajati, da ima živilo posebne lastnosti, če imajo take lastnosti vsa istovrstna živila.

12. Obvezne oznake pri označevanju ekoloških nepredpakiranih živil

Vse v zgornjih točkah navedene vsebine, ki morajo biti sestavni del označb predpakiranih živil niso obvezne za označbe nepredpakiranih živil (rinfuza prodaja pekovskih izdelkov, sadja, mesa,...).

Označba nepredpakiranega živila mora vsebovati najmanj naslednje podatke:

- ime pod katerim se živilo daje v promet, v primeru ekoloških živil z oznako ekološko ALI eko ALI bio ali iz ekološke pridelave,
- ime ali poslovno ime proizvajalca ali trgovsko ime oziroma blagovno znamko živila,
- kraj porekla ali državo izvora, če bi izpustitev tega podatka lahko zavedla potrošnika glede pravega porekla živila,
- druge podatke, če je tako predpisano za posamezno nepredpakirano živilo v predpisu, ki ureja kakovost za posamezno živilo oziroma v predpisu, ki ureja zdravstveno ustreznost živil (živila živalskega izvora),
- ekološka živila morajo imeti označbo šifre kontrolne organizacije, ki kontrolira (nadzira) postopke rokovanja z rinfuzo živil v trgovini.

Označbe predpakiranega živila so na embalaži živila, označbe nepredpakiranega živila so na označevalcu ob ekološkem živilu, nameščene tako, da je potrošniku jasno na katero živilo se nanašajo.

13. Primeri označb (deklaracij) predpakiranih in nepredpakiranih ekoloških živil

1. Primer deklaracije predpakiranega ekološkega živila rastlinskega izvora z eno sestavino

EKOLOŠKI LEŠNIKI
ali
EKO LEŠNIKI
ali
BIO LEŠNIKI
ali
LEŠNIKI IZ EKOLOŠKE PRIDELAVE

Naziv blagovne znamke: Zarja (*neobvezno*)
Pakira: naziv in naslov podjetja, ki pakira in prodaja

Kontrolira (ali nadzira): SI-01-EKO
Neto masa: 100 g

Uporabno najmanj do: dan, mesec, leto ali
Uporabno najmanj do konca: mesec, leto (*v slednjem primeru mora biti tudi označba serije*)
Serija: L...
Obvezni logotipi
Poreklo: Turčija

2. Primer deklaracije predpakiranega živila, ki vsebuje ekološke sestavine kmetijskega izvora

EKSTRA DOMAČA MARMELADA IZ JAGOD
(*v imenu ni oznake ekološka !*)

Izdeluje: Kmetija Mojca Pokraculja, *naslov kmetije*

Sestavine: jagode iz ekološke pridelave (45%), sladkor, želirno sredstvo pektin
Izdelano iz najmanj 45 g sadja na 100 g končnega izdelka.
Skupni sladkorji 62 g na 100g izdelka.

Kontrolira (ali nadzira): SI-01-EKO
Neto masa: 500g
Uporabno najmanj do: mesec, leto, označeno na pokrovčku.
Serija: L _____
Hraniti v hladnem in temnem prostoru.
Logotipi
Poreklo surovin: Kmetijstvo EU/izven EU

Morebitna dodatna oznaka na deklaraciji, citirano Ne vsebujejo konzervansov* bi bila napačna, ker marmelada v skladu z veljavnimi predpisi za ekološko predelavo in predpisi za ekstra domačo marmelado ne sme vsebovati konzervansov*

3. Primer deklaracije predpakiranega ekološkega živila živalskega izvora z eno sestavino

**SIR IZ EKOLOŠKO PRIDELANEGA
KRAVJEGA MLEKA**

Vsebuje najmanj 60% suhe snovi in najmanj 45% maščobe v suhi snovi.

Naziv blagovne znamke: Klepec (*ni obvezno*)

Izdeluje: Peter Klepec d.o.o.

Kontrolira (ali nadzira): SI-01-EKO

Neto masa: 200 g

Porabiti do: __

Ovalni žig registracije predelovalnega obrata: _____

Hraniti pri temperaturi: _____

Obvezni logotipi

Poreklo surovine: slovensko

*Morebitna dodatna oznaka, citirano * Pri izdelavi se ne uporabljajo GSO sirila* bi bila napačna, ker pri izdelavi ekoloških živil ni dovoljeno uporabljati tehnoloških pripomočkov narejenih iz ali z GSO.*

4. Primer deklaracije predpakiranega ekološkega živila z več sestavinami, živilo se izdeluje pod trgovsko blagovno znamko

BIO SVEŽI SIR Z DROBNJAKOM

ali

EKOLOŠKI SVEŽI SIR Z DROBNJAKOM

ali

EKO SVEŽI SIR Z DROBNJAKOM

Trgovska blagovna znamka XYZ

Sestavine: pasterizirano mleko*, drobnjak* (5%), peteršilj*, morska sol
* iz ekološke pridelave

Vsebuje najmanj 30% suhe snovi, 70 % mlečne maščobe v suhi snovi.

Prodaja: naslov podjetja lastnika blagovne znamke
Proizvedeno: naziv in naslov podjetja, ki proizvaja (*ni obvezno, za ekološka živila je priporočljivo*)

Kontrolira (ali nadzira): Šifra nadzornega organa, ki nadzira trgovca

Proizvodnjo ali predelavo nadzira: Šifra nadzornega organa, ki nadzira izdelavo ekološkega živila

Neto masa: 100 g

Porabiti do: dan, mesec, leto

Ovalni žig registriranega obrata za predelavo živil živalskega izvora: _____

Obvezni logotipi

Poreklo surovin: Kmetijstvo EU

5. Primer označbe nepredpakiranega ekološkega svežega govejega mesa, označba je na označevalcu na vidnem mestu ob ekološkem mesu

Mesnica: KLEPEC d.o.o.

Ime kosa: **Ekološko goveje stegno**

Kategorija mesa: I

Identifikacijska številka: _____

Poreklo: slovensko

Registrska številka klavnice: _____

Registrska številka razsekovalnice: _____

Mesnico kontrolira (ali nadzira): SI-01-EKO

6. Primer predpakiranega ekološkega živila s posebno hranilno vrednostjo

EKOLOŠKI PŠENIČNI POLNOZRNI KRUH

ali

EKO PŠENIČNI POLNOZRNI KRUH

ali

BIO PŠENIČNI POLNOZRNI KRUH

Bogat z vlakninami

Sestavine: pšenična polnozrnata moka*, pšenična moka*, voda, sončnično olje*, kvas, sol

* iz ekološke pridelave

Vsebnost netopnih vlaknin 6,4%, vsebnost topnih vlaknin 1%

Proizvaja: Pekarna Rožle, naslov pekarnice

Kontrolira (ali nadzira): SI-01-EKO

Neto masa: 600 gr

Porabiti do: dan, mesec, leto

Logotipi

Poreklo: Kmetijstvo EU

14. Predhodne določbe glede uporabe embalažnih materialov

Uredba 889/2008, člen 95 (10), citirano: " Embalažni materiali v skladu z Uredbo (EGS) št. 2092/91 se lahko do 1. januarja 2012 še naprej uporabljajo za proizvode, ki se dajo na trg z napisi, ki se sklicujejo na ekološko pridelavo, če proizvod sicer izpolnjuje zahteve Uredbe (ES) št. 834/2007. "

Pripravili:

Sodelavci Enote za ekološko kmetovanje